

פרשת משפטים

גאולה רוחנית

"ואנחנו עם מרעיתו וצאן ידו" (תהילים צ"ה), ובמדרש שוחר טוב: אימתי אנו עמו - כשאנו צאן מרעיתו, שנאמר ביחזקאל: 'ואתן צאני צאן מרעיתי', אבל כשאנו אריות הוא שונא אותנו, שנאמר: 'היתה לי נחלת כאריה ביער ... על כן שנאתיה'.

פרשת יתרו הסמוכה לפרשת משפטים עוסקת במעמד הר סיני וקבלת התורה, ואילו פרשת משפטים עוסקת בעיקרה בהלכות הקשורות לבין אדם לחבירו, והקשר ביניהם כבר נרמז במילה "ואלה" - מוסיף על הראשונים, אלה ואלה מסיני ניתנו, יש דין ויש דיין ועל הכל יבוא בחשבון.

רבים המפרשים העוסקים בסמיכות של עשרת הדיברות לבין פרשת "כי תקנה עבד עברי" הפותחת את פרשת משפטים, ותמהים מדוע לא מתחילה הפרשה לעסוק במצות "אם כסף תלוה את עמי", פרשה המופיעה בהמשך הכתובים?

הדברה הראשונה "אנכי ה' אלוקיך", באה לסמל את הנאמר בחז"ל שעם ישראל בהיותו במצרים היה בריאה משועבדת שאינה חשובה לכלום, ומאז היותם משוחררים נתעלו לדרגת אדם וראויים להיות עבדי ה', כמובא: "כי לי בני ישראל עבדים - עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים". הדיברה "אנכי" היא הבסיס ליתר הדיברות כי אם האדם מאמין ב"אנכי ה' אלוקיך" ממילא הוא מרוסן ואינו יכול לעשות מה שליבו חפץ, ואם רואה האדם את עצמו כיש, כוחי ועוצם ידי, בלי גדרים וסייגים, מתבטלות הדיברות מאליהן, והעבדות והשעבוד משתלטים ואין דין ואין דיין.

הכוזרי עונה על השאלה מדוע לא נאמר "אנכי ה' בורא העולם"? מפני שאת יציאת מצרים ראו בעיניהם - ראו את היד הגדולה, ראו את מכות הארץ והתשועה שעשה ה' לישראל, ולכן נאמר "אשר הוצאתיך" - כי מה שראה אדם בעיניו, רב כוחו לחייב אותו יותר ממה שנמסר לו כדיעה שכלית כמעשה הבריאה, לכן מציג הקדוש ברוך הוא את עצמו ע"י הוצאתיך מארץ מצרים ולא ע"י בורא העולם. ממשאלתו של הכוזרי רואים שהיסוד הראשון של האמונה הוא האמונה בבריאה, ומי שאינו מאמין בכך, אין לו כלל במה להאמין.

לאור יסודות אלו, מובן שהתורה מתחילה במצות עבד עברי שמטרתה להלחם בעבדות ושעבוד. כל הצרות נובעות מזה שאנשים רואים עצמם ל"אדונים", ועל ידי זה משעבדים אחרים, והתורה רצתה לשרש נגע זה המביא לרודנות ועריצות ואמרה: "כי לי בני ישראל עבדים", אין עבדות בעולם, "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה", ומי שרודף אחרי תענוגות העולם משועבד לגופו ויצרו.

מספרים על ויכוח שהתקיים בין המלבי"ם ובין חוגים "מתקדמים". המתקדמים אמרו שהם רואים עצמם כאנשים שהשתחררו מעול המסורת, בו בזמן שהוא עוד משועבד לכבלי המסורת והדת. אמר להם המלבי"ם: טועים אתם בהחלט, אדרבה אני איש החורין ואתם עוד עבדים משועבדים, הא כיצד? אם אתם לא יכולים לרסן את עצמכם בשטח האכילה והשתיה, אם אין באפשרותכם להפסיק מלעשן בשבת, אם אין ביכלתכם לעצור ברוחכם בשעת עבירה, כל זה מעיד על עבדות ולא חרות. חרות אמיתית היא בשעה שבו אדם הוא חפשי לגמרי ויכול להשתלט על יצרו ואפילו לכבוש את יצרו בשעת הצורך, ובשעה שעסקו מרובים והלקוחות לוחצים, ועם כל זה בערוב יום ערב שבת קודש מתפנה מכל עסקים ומקבל שבת, ובאה השבת באה מנוחה, זה מעיד על בן אדם בן חורין, שהוא בעל הבית על עניו, על עשרו ואפילו על יצרו, ואילו כל המתקדמים הללו הם עבדים משועבדים, כי אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה.

בספרי חסידים מוסבר הפסוק: "ואנשי קדש תהיון לי" - קדושים אנושיים תהיו לי, שתקדשו את מעשיכם האנושיים, והיא עיקר הקדושה הנדרשת מהאדם. מלאכים אינם חסרים לבורא עולם בשמים, העיקר הוא

פרשת משפטים

"אנשי קדש".

הרדיפה אחרי מותרות ובצע כסף, אחרי תאוות חמריות מעידה עד כמה השתררה עבדות זו בתוכנו. עלינו להחדיר את חיי התורה והמוסר באורח חיינו כי בנפשנו היא, ויפה שעה אחת קודם ...

מקור: הרב יוסף זילברפרב שליט"א